

ÖĞRETMENLERİN İDEAL ÖĞRETMEN ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ*

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Mehmet ÜSTÜNER¹, Seyfettin ABDURREZZAK², Yalcın Varol YILDIZBAŞ³

* Bu araştırma 10-12 Mayıs 2018 tarihinde düzenlenen 13.Uluslararası Eğitim Yönetimi Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

1 Prof., İnönü Üniversitesi, mehmet.ustuner@inonu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1724-8825.

2 srezzak@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-9892-7506.

3 yalcinvarol@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-9134-4276.

Geliş Tarihi: 24.10.2019 Kabul Tarihi: 16.10.2020

Öz: Bu çalışmada, ideal öğretmenin özelliklerine ilişkin öğretmenlerin görüşleri incelenmiştir. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim çalışması desenine göre yapılmıştır. 2017–2018 eğitim öğretim yılında gerçekleştirilen bu araştırmanın çalışma grubunu kolay ulaşılabilir örnekleme ile belirlenen; Erzin-can ili merkez ilçesinde ve Van ili Merkez Tuşba ilçesinde yer alan ilkokul ve ortaokullarda görevli 70 öğretmen oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak öğretmenlerin görüşlerinin alındığı standartlaştırılmış açık uçlu görüşme formu kullanılmıştır. Öğretmenlerle ön görüşme yapıldıktan sonra dört adet açık uçlu soru sorulmuş ve doldurulan formlar daha sonra toplanmıştır. Verilerin yorumlanması sürecinde içerik analizi ve sürekli karşılaştırma tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin, ideal öğretmenin özelliklerine ilişkin görüşleri, kendilerini ideal öğretmene yakın ve uzak gördükleri özellikleri ve yaşantılarındaki en iyi/en kötü öğretmen olarak nitelendirdikleri öğretmenlerin özellikleri olmak üzere üç tema ortaya çıkmıştır. İdeal öğretmenin özellikleri teması altında 18 kategori, öğretmenlerin kendilerini ideallerindeki öğretmene yakın ve uzak gördükleri özellikleri teması altında 20 kategori, tanımlanan en iyi/en kötü öğretmen özellikleri teması altında ise 26 kategori elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İdeal Öğretmen, Öğretmen Nitelikleri, Öğretmenlerin Rol Algıları

THE VIEWS OF TEACHERS ABOUT THE QUALITIES OF IDEAL TEACHERS

Abstract:

In this study, it was aimed to research the opinions of the teachers about the qualities of the ideal teacher. The study was carried out according to the phenomenological study pattern of qualitative research methods. The study group of this research, which was carried out in the 2017-2018 academic year, was determined with easily accessible sampling; 70 teachers working in primary and secondary schools in the central district of Erzincan and in the central district of Tusba in Van. In the research, a standardized open-ended interview form in which the opinions of the teachers were taken was used as a data collection tool. After the pre-interview with the teachers, four open-ended questions were asked and the written forms were collected later. Content analysis and continuous comparison technique were used in the process of interpreting the data. As a result of the study, teachers' views on the characteristics of the ideal teacher were classified under three headings: the characteristics of the teachers they consider themselves close and distant to the ideal teacher, and the characteristics of the teachers they consider as the best / worst teacher in their lives. In the study, 18 categories were obtained under the theme of the characteristics of the ideal teacher, 20 categories under the theme of the characteristics that teachers see themselves as close and distant to their ideal teacher, and 26 categories under the recognized best / worst teacher characteristics theme.

Keywords: Ideal Teacher, Teacher Qualities, Teachers' Role Perceptions

Giriş

Günümüzde zaman ilerledikçe daha nitelikli iş gücüne ihtiyaç duyulmakta, bu iş gücünü yetiştiren öğretmenlik mesleği ve bu mesleğin gerektirdiği nitelikler her geçen gün değişmektedir (Yılman, 2006). Öğretmen yetiştirme programları da söz konusu bu değişimi göz önünde bulundurarak yeniden düzenlenmektedir. Budak ve Demirel (2003), öğretmen eğitim programlarının değişen ve çeşitlenen öğretmen niteliklerine göre düzenlendiğini ifade etmektedirler. Bu açıdan, öğretmen yeterliklerinin zaman içinde değiştiğini ve iyi öğretmen ya da ideal öğretmen gibi tanımlamaların da sıklıkla kullanıldığını söylemek mümkündür.

“İyi öğretmen”, pek çok kişi tarafından, ideal bir öğretmenin betimlenmesinde kullanılan bir ifadedir. Aslında, farklı insanlar bunu farklı kavramakta ve iyi öğretmen için farklı özellikler ifade etmektedirler (Arnon ve Reichel, 2009). İyi öğretmenin imajı,

insanların kişisel deneyimlerinin yanı sıra (Bannink ve Van Dam, 2007), kültürel norm ve değerlerini yansıtır (Schwab, 1973).

İdeal öğretmene dayalı görüşler çok eskilere dayanmaktadır. İdeal bir öğretmenin sahip olması gereken temel niteliklerin, tutum ve davranışların nasıl olması gerektiği Antik Yunan dönemindeki filozoflardan postmodernizm dönemine kadar birçok bilim adamı ve düşünür tarafından belirlenmeye çalışılmıştır (Arnon ve Reichel, 2009). Tasarlanan ideal öğretmen imajında, ebe olarak öğretmen (Socrates), sanatçı olarak öğretmen (Plato), rol model olarak öğretmen (Aristoteles), özgürlükçü olarak öğretmen (Freire), doğayla uyum içinde bir eğitimci olarak öğretmen (Rousseau), varoluşçu olarak öğretmen (Frankel), arabulucu olarak öğretmen (Feuerstein), çocuk merkezli olarak öğretmen (Neill) ve postmodernist olarak öğretmen gibi öğretmenlerin niteliklerinin ve değerlerinin farklılaştığı görülmektedir (Arnon ve Reichel, 2007).

İdeal öğretmenin taşıması gereken niteliklerle ilgili birçok görüş bulunmaktadır. Lamm (2000), ideal öğretmenin dört önemli özelliğini, “(a) kültürlendirme- iyi öğretmen kültür sağlayıcıdır; (b) toplumsallaştırma- öğretmen toplumsal normları ileten ve mevcut toplumsal düzeni koruyan bir araçtır; o, ayrıca bir sosyal değişim aracı olabilir; (c) bireyselleştirme- öğretmen, öğrencilerinin her birine açık olan, geliştirici, şekillendirici ve öğreticidir; (d) disiplin uzmanlığı- iyi bir öğretmen, çalışma alanında profesyonel bir uzmandır.” şeklinde ifade etmiştir. Ingvarson’a (2002) göre öğretmenlik mesleği, belirli standartlarla sabit kalmayan, araştırma ve incelemelere dayalı olarak değişebilen ve güncellenebilen bir meslektir. İdeal öğretmenlik ise; sorgulayan, eleştiren ve sorumluluklarının farkında olan bireyler yetiştirilmesini sağlayan meslektir.

Öğretmenler sürekli olarak yeniliğe açık olmakla ve kendilerini geliştirmekle ideal öğretmenlik düzeyine ulaşabilirler. Niemi ve Jakku-Sihvonen (2006) öğretmenlerin mesleki yeterlikleri ile ilgili olarak analitik düşünmeyi, gözlem yapmayı ve tecrübelerinden faydalanmayı, öğretim yeterliklerini güçlendirerek okulda gerçek anlamda öğrenme ortamı oluşturmayı kapsadığını öne sürerek, ideal öğretmenlerde bu anlayışın olması gerektiğini vurgulamaktadırlar. Murphy, Delli ve Edwards (2004) ise, ideal öğretilimde bulunması gereken temel nitelikleri öğrencilere ilgi gösterme, sabırlı ve kibar olma, eğlenceli öğretim yapma, plan ve programa uyarak aşırı kuralcılıktan kaçınma şeklinde sıralamaktadırlar.

İdeal öğretmen algısı kişiden kişiye değişebildiği gibi, ülkeden ülkeye de değişebilmektedir. Burada etkili olan şey ülkenin sahip olduğu kültürdür. Bunun yanı sıra kabul edilen eğitim felsefesi de ideal öğretmen algısını etkilemektedir. Öğretmenler toplumun mimarı kabul edildiği için toplumun ve çağın ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yetiştirilmiş olmaları gerekir. Çünkü ülkenin kalkınması ve refah düzeyindeki artış, nitelikli ve ideal öğretmen sayesinde sağlanabilir. “Öğretmenlik mesleği toplumların geleceğini, bir başka deyişle kaderini belirleyen bir meslektir” (Yetim ve Göktaş, 2004). Bu nedenle öğretilimde bulunan nitelikler büyük önem arz etmektedir.

Öğretmenlerin İdeal Öğretmen Özelliklerine İlişkin Görüşleri

Çağdaş literatüre bakıldığında ideal öğretmende bulunması gereken üç temel özellik bulunmaktadır. Bunlar; alan bilgisi, genel kültür ve öğretmenlik meslek bilgisidir. Bu özelliklerle beraber, değerlere dayalı ideal öğretmenlik özelliklerini barındıran bir öğretmen, öğrencileri ile daha iyi iletişim kurabilmektedir (Taşkaya, 2012). İdeal öğretmenin sahip olduğu temel özellikler Minor, Onwuegbuzie, Witcher ve James (2002) tarafından şöyle belirtilmiştir: Özgüven sahibidirler ve karşılaşılan sorunları hemen çözebilirler. Farklı düşüncelere hoşgörülüdürler. Farklı yöntem ve teknikleri etkili bir şekilde kullanabilirler. Demokratik bir ortam oluşturarak öğrencilerle etkili iletişim kurarlar. Öğrenci seviyelerini dikkate alırlar, başarılı olmaları için çaba sarf ederler ve alanlarında uzmanlaşmışlardır.

Çelikten, Şanal ve Yeni (2005) tarafından da etkili ve ideal bir öğretmenin taşıdığı düşünülen temel özellikleri ise şu şekilde sıralanmıştır:

- Duygularını kontrol edebilir ve istenmeyen durumlarda olabildiğince sabırlıdır.
- Farklılıklara karşı saygılıdır.
- Temiz ve düzenlidir, kılık kıyafetine dikkat eder.
- İyi gözlem yapar, kendini sürekli yeniler, geliştirir ve eleştiriye açıktır.
- Kişisel sorunlarını okula taşımaz ve karşılaştığı sorunlara çözümler üretir.
- Öğrencileri cesaretlendirir, sürekli destekleyicidir ve onları daima motive eder.
- Öğrenciler için rol modelidir.
- Öğrencilere karşı hoşgörülü, esprili, sempatik ve sevecendir.
- Öğrencilere eşit ve dürüst davranır.
- Sınıfta yapıcıdır ve gerekli otoriteyi sağlar.
- Liderlik becerilerine sahiptir.
- Okul, veli ve öğrenci etkileşiminde kilit rol oynar, etkilidir.
- Mesleki bilgisi iyidir ve alanına hâkimdir.

Literatürde ideal öğretmenin özelliklerine ilişkin öğrenci ve öğretmen adayları (Başaran ve Baysal, 2016; Çalışkan, Işık ve Saygın, 2013; Feldman, 1976; Gençtürk, Akbaş ve Kaymakçı, 2012; Gültekin, 2015; Işıktaş, 2015; Mızrak Karıcı, 2016; Özabacı ve Acat 2005; Telli, Den Brok ve Çakıroğlu, 2008; Ulusoy, 2013) ile okul yöneticileri ve velilerin (Çelikten ve Can, 2003; Sezer, 2016) görüşlerinin incelendiği bir dizi çalışma yer almaktadır. Bu çalışmada ise, ideal öğretmenin özelliklerine ilişkin öğretmenlerin görüşleri incelenmiş olup, öğretmenlerin algılarındaki ideal öğretmenin özellikleri betimlenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda “öğretmenlerin algılarında ideal bir öğretmende olması gereken özellikler nasıl olmalıdır?” sorusu araştırmanın genel amacını oluşturmuştur.

Bu açıdan yapılan çalışma, öğretmenlerin algılarına göre ideal öğretmen özelliklerinin betimlenmesi ile alanda çalışan araştırmacı ve öğretmenlere sağlayabileceği katkı düşüncesiyle önemli görülmektedir.

Yöntem

Araştırma Deseni

Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim çalışması desenine göre yapılmıştır. Olgubilim deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.78). Olgubilim çalışmasında bir olgunun çeşitli açılardan ne ifade ettiği ortaya koyulmaktadır. Bu çalışmada da öğretmenlerin algılarına göre ideal öğretmenin ne anlama geldiği, ideal bir öğretmenin nasıl olması gerektiği ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

2017–2018 eğitim öğretim yılında gerçekleştirilen bu araştırmanın çalışma grubunu; Erzincan ili merkez ilçesinde ve Van ili Merkez Tuşba ilçesinde yer alan ilkokul ve ortaokullarda görevli 70 öğretmen oluşturmuştur. Çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Bu örnekleme yöntemi, nitel araştırmalarda oldukça fazla kullanılan, araştırmaya hız ve pratiklik kazandıran, ekonomik bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.141). Bu örnekleme kapsamında çalışmaya katılan öğretmenlerin 41’i kadın, 29’u erkektir. Bunlardan 21’i okul öncesi ve sınıf öğretmeni iken, 49’u branş öğretmenidir. Öğretmenlerin yaşları 24 ile 45 yaş aralığında ve mesleki kıdemleri 1 ile 21 yıl arasında değişmektedir.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Bu çalışma kapsamında veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen ideal öğretmen özelliklerinin betimlenmesine ilişkin öğretmenlerin görüşlerinin alındığı standartlaştırılmış açık uçlu görüşme formu kullanılmıştır. Form oluşturulurken alan yazın ayrıntılı olarak taranmış ve uzman görüşlerine başvurulmuştur. Sorular dil ve anlatım yönünden bir Türkçe öğretmeni tarafından ve alanında uzman bir öğretim üyesi tarafından gözden geçirilmiştir. Bir öğretmen ile ön görüşme yapılmış ve soruların anlaşılabilirliği sağlanmıştır. Son şekli verilen görüşme formunda dört adet açık uçlu soru yer almıştır. Görüşme formunda yer alan sorular şöyledir:

Soru 1: Sizce “ideal öğretmen” nasıl bir öğretmen olmadır?

Soru 2: İdeal bir öğretmende olması gerektiğini düşündüğünüz özelliklerle, sahip olduğunuz özelliklerinizi karşılaştırdığımızda kendiniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Soru 3: “Tanıdığım en iyi öğretmendi” dediğiniz öğretmen nasıl biriydi? Bu öğretmenden biraz bahsedebilir misiniz?

Soru 4: “Tanıdığım en kötü öğretmendi” dediğiniz öğretmen nasıl biriydi? Bu öğretmenden biraz bahsedebilir misiniz?

Öğretmenlerin İdeal Öğretmen Özelliklerine İlişkin Görüşleri

Veriler 2018 yılı şubat ve mart aylarında gönüllülük esasına göre hazırlanan standartlaştırılmış açık uçlu görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Görüşme formunda yer alan sorular hakkında öğretmenlere ön bilgi verilmiş ve sonrasında öğretmenlerin çalıştıkları okullara araştırmacılar tarafından bizzat gidilerek sessiz bir ortamda formlar doldurulmak üzere dağıtılmıştır. Öğretmenlere görüşlerini yazmaları için belirli bir zaman verilmiştir. Doldurulan formlar araştırmacılar tarafından geri toplanmıştır.

Kirk ve Miller (1986) nitel araştırmada geçerliliğin, araştırmacının araştırdığı olguyu olduğu biçimiyle ve olabildiğince yansız gözlemesi olduğunu vurgulamaktadırlar (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.289). Çalışmada, öğretmenlerle görüşme formuna yazdıkları birlikte okunmuş ve gerekli düzeltme için katılımcı teyidi alınmıştır. Araştırmanın her aşamasında araştırmacıların nesnel davranmalarına özen gösterilmiştir. Güvenirlik hesaplamasında Miles ve Huberman (1994) güvenirlilik formülü (Güvenirlilik=Görüş Birliği/Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı \times 100) kullanılmıştır. Bu kapsamda araştırma sürecinde elde edilen veriler iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlanmış ve tüm kodlamalar arasında görüş birliği sağlanmıştır. Miles ve Huberman (1994), iyi bir nitel güvenirlilik için kodlama güvenirliliğinin en az 0.80 uyum seviyesinde olması gerektiğini önermişlerdir. Bu çalışmada da araştırmacılar arasındaki kodlama birliğinin güvenilir düzeyde (0.86) sağlandığı görülmüştür. Araştırmanın aktarılabiliğini artırmak için bulgular kısmında ayrıntılı betimlemeler yapılmış ve sık sık doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Bu amaçla araştırma bulgularına ilişkin aktarmalar yorum yapılmadan sade ve anlaşılır biçimde verilmeye çalışılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin bireysel özellikleri ayrıntılı olarak tanımlanmıştır. Araştırmada kullanılan görüşme formu ve kodlamalar, incelenmesine imkân sağlamak için araştırmacılar tarafından saklanmaktadır.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Bu çalışmada amaca uygun olduğu düşünülen içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, öznel etkenlerden kurtularak toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşma amacı taşımaktadır (Bilgin, 2006, s.1). İçerik analizinde verilerin kavramsallaştırılması ve olguyu tanımlayabilecek temaların çıkarılması çabası vardır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.81). Bu amaçla elde edilen veriler, verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması şeklinde dört aşamada analiz edilmiş ve bu amaçla içerik analizi ile elde edilen veriler için tema-alt tema-kod listesi oluşturulmuştur. Analizler, her soru temelinde yapılmış ve elde edilen bulgular ortaya çıkan temalar ve örüntüler çerçevesinde açıklanmış daha sonra yorumlanmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenler K1, K2, ..., K70 şeklinde kodlanmıştır.

Bulgular

Araştırma bulguları öğretmenlerin, ideal öğretmenin özelliklerine ilişkin görüşleri, kendilerini ideal öğretmene yakın ve uzak gördükleri özellikleri ile yaşantılarından

en iyi/en kötü öğretmen olarak nitelendirdikleri öğretmenlerin özellikleri olmak üzere üç başlık altında yer almıştır. Buna göre araştırmanın ideal öğretmenin özellikleri teması altında 18 kategori, öğretmenlerin kendilerini ideallerindeki öğretmene yakın ve uzak gördükleri özellikleri teması altında 20 kategori, tanınan en iyi/en kötü öğretmen özellikleri teması altında da 26 kategori elde edilmiştir.

Öğretmenlerin İdeal Öğretmenin Özelliklerine İlişkin Görüşleri

Yapılan içerik analizi sonucunda “Sizce “ideal öğretmen” nasıl bir öğretmen olmadır?” sorusuna ilişkin öğretmenlerden alınan görüşlere göre oluşturulan ideal öğretmenin özellikleri temasında, öğretmenlerin kişisel özellikleri ve mesleki yeterlikleri olmak üzere iki alt tema altında elde edilen 18 kategori Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmenlerin İdeal Öğretmenin Özelliklerine İlişkin Görüşleri

TEMA	ALT TEMA	KATEGORİ	n
İdeal Öğretmenin Özellikleri	Kişisel Özellikler	Değişme ve yenileşmeleri benimsemeli	27
		Kişilerarası ilişkileri iyi olmalı	11
		Değerlere önem vermeli	10
		Sabırlı olmalı	10
		Hoşgörülü olmalı	9
		Meraklı/Araştırmacı olmalı	9
		Tarafsız (Adil) olmalı	9
		Mücadeleci ve kararlı olmalı	7
		Fedakâr olmalı	6
		Güler yüzlü olmalı	5
		Çözüm odaklı olmalı	5
		Bireysel hedefleri olmalı	3
	Toplam	111	
	Mesleki Yeterlikler	Öğrenciye değer vermeli	26
		Öğretmenlik alan bilgisi yeterli olmalı	22
		Öğretmenlik mesleğine değer vermeli	18
		Bireysel farklılıkları gözetmeli	18
		Öğrencisine yol gösteren (rehber) olmalı	11
Hak ve sorumluluklarını bilmeli		4	
Toplam	99		

Tablo 1’e göre, ideal öğretmenin kişisel özelliğine ilişkin öğretmenler tarafından belirtilen “değişme ve yenileşmeleri benimsemeli (n=27)” görüşünün en fazla ifade edilen görüş olduğu belirlenmiştir. Diğer görüşlerin ise sırasıyla, “kişilerarası ilişkileri iyi olmalı (n=11)”, “değerlere önem vermeli (n=10)”, “sabırlı olmalı (n=10)”, “hoşgörülü olmalı (n=9)”, “meraklı/araştırmacı olmalı (n=9)”, “tarafsız (adil) olmalı (n=9)”, “mücadeleci ve kararlı olmalı (n=7)”, “fedakâr olmalı (n=6)”, “güler yüzlü olmalı (n=5)”, “çözüm odaklı olmalı (n=5)”, “bireysel hedefleri olmalı (n=3)” şeklinde olduğu görülmüştür.

İdeal öğretmenin “değişme ve yenileşmeleri benimsemeli” özelliğine ilişkin öğretmen görüşleri şöyledir:

Öğretmenlerin İdeal Öğretmen Özelliklerine İlişkin Görüşleri

"...ideal öğretmen kendini her zaman yenileyen biri olmalıdır. Yani ideal diye tanımlayacağımız öğretmenin sınırları olmamalıdır. Dar ve kapalı görüşleri olmamalıdır. Çünkü ideal bir öğretmen uçsuz bucaksız bir öğretmendir (K49)"

"...ideal öğretmen kendisini sürekli eleştirerek, gelişen ve değişen dünya şartlarına göre sürekli kendisini sürekli yenileyen kişidir (K7)"

"...ideal öğretmen güncel davranışlara sahip ve kendisini yenileyen olmalıdır (K15)"

"...ideal öğretmenin durağan bir kişiliği olmamalıdır. Sürekli kendisini geliştirmeli ve yeniliklere açık olmalıdır (K19)"

"...ideal öğretmen mesleğindeki yenilikleri takip eden, küresel düzeyde kendisini geliştiren olmalıdır (K43)"

İdeal öğretmenin mesleki yeterliklerine ilişkin görüşlerin ise, "öğrenciye değer vermeli (n=26)" ve "öğretmenlik alan bilgisi yeterli olmalı (n=22)", "öğretmenlik mesleğine değer vermeli (n=18)", "bireysel farklılıkları gözetmeli (n=18)", "öğrencisine yol gösteren (rehber) olmalı (n=11)", "hak ve sorumluluklarını bilmeli (n= 4)" şeklinde olduğu belirlenmiştir.

İdeal öğretmenin "öğrenciye değer vermeli, öğretmenlik alan bilgisi yeterli olmalı ve mesleğine değer vermeli" özelliklerine ilişkin öğretmen görüşleri şöyledir:

"...ideal öğretmen sahip olduğu mesleki yeterliklerinin yanı sıra öğrencinin kalbine giden yolu bulabilen bir öğretmendir (K10)"

"...ideal öğretmen her zaman öğrencilere eşit davranan, onlara değer veren ve sevgiyi onlara aşılayabilen öğretmendir (K32)"

"...ideal öğretmen mesleğini seven, bu amaçla öğrencilerine değer veren ve onları olduğu gibi kabul eden, fedakâr ve sabırlı olan bir kişidir (K68)"

Öğretmenlerin Kendilerini İdeal Öğretmene Yakın ve Uzak Gördükleri Özelliklerine İlişkin Görüşleri

"İdeal bir öğretmende olması gerektiğini düşündüğünüz özelliklerle, sahip olduğunuz özelliklerinizi karşılaştırdığınızda kendiniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?" sorusuna ilişkin olarak, öğretmenlerin ideal öğretmene kendilerini en yakın gördükleri kişisel özellikleri ve mesleki yeterlikleri alt temaları altında elde edilen 12 kategori Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin Kendilerini İdeal Öğretmene En Yakın Gördükleri Özelliklerine İlişkin Görüşleri

TEMA	ALT TEMA	KATEGORİ	n	
İdeal Öğretmene En Yakın Özellikleri	Kişisel Özellikler	Değişme ve yenileşmeleri benimseme	16	
		Değerlere önem verme	8	
		Tarafsız (Adil) olma	6	
		Kişiler arası iletişim	4	
		Fedakâr olma	3	
		Mücadeleci ve kararlı olma	2	
		Meraklı/Araştırmacı olma	1	
		Toplam	40	
		Mesleki Yeterlikler	Öğrenciye yol gösteren (rehber) olma	14
			Öğrenciye değer verme	14
	Öğretmenlik mesleğine değer verme		10	
	Alan bilgisi yeterli olma		3	
			Hak ve sorumluluklarını bilme	3
			Toplam	44

Tablo 2 incelendiğinde, öğretmenlerin kendilerini ideallerindeki öğretmene en yakın gördükleri kişisel özelliklerinin “değişme ve yenileşmeleri benimseme (n=16)”, “değerlere önem verme (n=8)”, “tarafsız (adil) olma (n=6)”, “kişiler arası iletişim becerisi (n=4)”, “fedakâr olma (n=3)”, “mücadeleci olma (n=2)”, “meraklı olma (n=1)” olduğu tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin “değişme ve yenileşmeleri benimseme” gibi ideal öğretmene en yakın gördükleri kişisel özelliklerine ilişkin görüşleri şöyledir:

“...kendi alanımla ilgili yazılan makaleleri takip ediyorum. Yeni yöntem ve teknikleri öğrencilere öğretirken kullanıyorum. Öğretim sürecinde verimli olayım diye materyaller yapıyorum. Teknolojiyi öğretim sürecinde etkili kullanmaya çalışıyorum (K19)”

“...ideal öğretmene en yakın mesleki özelliğim olarak yeniliklere açık olmam ve bu mesleğin sorumluluğunu hayatın her alanında hissetmemi diyebilirim (K26)”

“...öncelikle öğrencilerimi çok seviyorum. Öğretmenlik mesleğinin faydalı olabilmesinin ön koşulu olarak da çocukları sevmek olduğunu düşünüyorum. Öğrencilerle iyi bir iletişim sağladığımı düşünüyorum. Kendimi bu meslekte nasıl bir adım daha ileriye götürebilirim düşüncesiyle yenilikleri benimsemeye, yeniliklere açık olmaya özen gösteriyorum (K29)”

Öğretmenlerin kendilerini ideal öğretmene en yakın gördükleri mesleki yeterliklerin “öğrenciye rehber olma (n=14)”, “öğrenciye değer verme (n=14)”, “öğretmenlik mesleğine değer verme (n=10)”, “alan bilgisinin yeterli olması (n=3)” ve “hak ve sorumluluklarını bilme (n=3)” olduğu görülmüştür.

Öğretmenlerin İdeal Öğretmen Özelliklerine İlişkin Görüşleri

Öğretmenlerin öğrenciyi rehber olma ve öğrenciyi değer verme gibi ideal öğretmene en yakın gördükleri mesleki yeterliklerine ilişkin görüşleri şöyledir.

“... kendimi yetiştirmeye gayret ediyorum. Çocukları tanımaya, onları kendi dünyaları içinde anlamaya çalışıyorum. Onların bireysel başarılarının artırmak için farklı teknikler, dikkat çekici materyaller, onların da ders içinde aktif olduğu etkinlikler yapmaya çalışıyorum (K63)”

“...sabırlı olmak her şeyin başıdır. Benim de kendimi ideal bir öğretmene en yakın gördüğüm yanım sabırlı ve sevgiyle bakıyor olduğumdur bana emanet edilen küçük dünyalara (K4)”

“İdeal bir öğretmende olması gerektiğini düşündüğünüz özelliklerle, sahip olduğunuz özelliklerinizi karşılaştırdığımızda kendiniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?” sorusuna ilişkin olarak, öğretmenlerin ideal öğretmene kendilerini en uzak gördükleri kişisel özellikleri ve mesleki yeterlikleri alt temaları altında elde edilen 8 kategori Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerin Kendilerini İdeal Öğretmene En Uzak Gördükleri Özelliklerine İlişkin Görüşleri

TEMA	ALT TEMA	KATEGORİ	n	
İdeal Öğretmene En Uzak Özellikleri	Kişisel Özellikler	Sabırlı olma	9	
		Mücadeleci olma	4	
		Kişiler arası iletişim	4	
		Disiplinli olma	4	
		Değişime ve yenileşmeleri benimseme	2	
		Tarafsız (Adil) olma	2	
		Toplam	25	
	Mesleki Yeterlikler		Alan bilgisinin yeterli olması	10
			Toplam	10

Tablo 3 incelendiğinde, öğretmenlerin kendilerini ideallerindeki öğretmene en uzak gördükleri kişisel özelliklerinin “sabırlı olma (n=9)”, “mücadeleci olma (n=4)”, “kişiler arası iletişim becerisi (n=4)”, “disiplinli olma (n=4)”, “değişme ve yenileşmeleri benimseme (n=2)”, “tarafsız (adil) olma (n=2)” olduğu anlaşılmıştır. Öğretmenlerin “sabırlı olma” bakımından ideal öğretmene en uzak olarak gördükleri kişisel özelliklerine ilişkin görüşleri şöyledir:

“...ideal öğretmene göre en uzak gördüğüm özelliğim daha sabırlı olamamamdır (K12)”

“...merhamet ve sevgi fazlasıyla sahip olduğum özelliklerim ancak sabırsız olduğumu söyleyebilirim (K65)”

“...ideal bir öğretmende bulunması gereken özelliklerinin çoğunun olabileceğini düşünüyorum. Birkaç yönden eksikim olabilir. Bunlardan biri öğrencilere karşı yeterli sabırlı olamamam, ikincisi ise öğrencilerime karşı sert ve ciddi davranıyor olmam diyebilirim (K33)”

Öğretmenlerin ideallerindeki öğretmene en uzak gördükleri mesleki yeterliklerinin “alan bilgisinin yeterli olması (n=10)” şeklinde olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin mesleki yeterlikleri bakımından ideal öğretmene en uzak gördükleri “öğretmenlik mesleki bilgilerinin yeterli olmadığına” ilişkin görüşleri şöyledir:

“...adalet ve disiplin sahip olduğum en belirgin özelliklerimdir. Ancak okul ve sınıf düzeyindeki öğrenci başarılarında istediğim seviyede olmadığını düşünüyorum. Bu yönde eksiklerim var (K28)”

“...benim ideal öğretmene en uzak gördüğüm konu çocuklara daha yaşamsal ve duygusal ortamlarda eğitim yapamamış olmamdır. Yetersiz imkânların bunun başlıca sebebinin de olduğunu düşünüyorum (K8)”

“...öğretim yöntem ve tekniklerini ders içinde çeşitlendirilmek açısından yeterli bir konumda olmadığını düşünüyorum (K62)”

Öğretmenlerin Yaşantılarındaki En İyi/En Kötü Diye Tanımladıkları Öğretmenlerin Özelliklerine İlişkin Görüşleri

“Tanıdığım en iyi öğretmendi” dediğiniz öğretmen nasıl biriydi? Bu öğretmenden biraz bahsedebilir misiniz?” sorusuna ilişkin olarak, görüşmeye katılan öğretmenlerin yaşantılarındaki en iyi öğretmen olarak tanımladıkları öğretmenin kişisel özellikleri ve mesleki yeterlikleri alt temalarında elde edilen 13 kategori Tablo 4’de verilmiştir.

Öğretmenlerin İdeal Öğretmen Özelliklerine İlişkin Görüşleri

Tablo 4. Öğretmenlerin Yaşantılarındaki En İyi Diye Tanımladıkları Öğretmenin Özelliklerine İlişkin Görüşleri

TEMA	ALT TEMA	KATEGORİ	n	
Tanınan En İyi Öğretmenin Özellikleri	Kişisel Özellikler	Güler yüzlü	14	
		Hoşgörülü	13	
		Cesaretlendiren	13	
		Kişiler arası iletişimi iyi	11	
		Tarafsız (Adil)	10	
		Dürüst	8	
		Çözüm odaklı	5	
		Mücadeleci/Kararlı	4	
		Esprili	3	
		Fedakâr	3	
		Sabırlı	3	
		Toplam	87	
		Mesleki Yeterlikler	Öğrenciye değer veren	16
			Alan bilgisi yeterli	4
	Toplam	20		

Tablo 4 incelendiğinde, öğretmenlerin yaşantılarındaki en iyi öğretmen olarak nitelendirdikleri öğretmenin kişisel özelliklerinin “güler yüzlü (n=14)”, “hoşgörülü (n=13)”, “cesaretlendiren (n=13)”, “kişiler arası iletişimi iyi (n=11)”, “tarafsız (adil) (n=10)”, “dürüst (n=8)”, “çözüm odaklı (n=5)”, “mücadeleci ve kararlı (n=4)”, “esprili (n=3)”, “fedakâr (n=3)” ve “sabırlı (n=3)” olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin “en iyi öğretmen” olarak nitelendirdikleri öğretmenlerin kişisel özelliklerine ilişkin görüşleri ise şöyledir:

“...öğretmenim seven biriydi ve diğer tüm öğretmenler tarafından değerli görülen biriydi. Öğrenciler arasında ayırım yapmazdı. En iyi kişisel özelliği bence güler yüzlü biri olmasıydı (K68)”

“...en iyi diye tanımlayacağım öğretmenin sabırlı ve hoşgörülü bir öğretmendi (K67)”

“...benim öğrencilik yaşantımda tanıdığım ve en iyi olarak nitelendirebileceğim öğretmenin bize rehber olan ve bizleri başarısız da olsak tekrar denemek için bize bu yönde etki eden kişiydi. En iyi kişisel özelliğinin bizleri cesaretlendirmesi ve öğrencisine güvenmesi olduğunu diyebilirim (K54)”

Öğretmenlerin “en iyi öğretmen” diye niteledikleri öğretmenlerin mesleki yeterliklerine ilişkin görüşlerinin ise, “öğrenciye değer veren (n=16)” ve “alan bilgisi yeterli (n=4)” şeklinde olduğu görülmüştür. Bazı öğretmenlerin görüşleri ise şöyledir:

“...öğretmenimizin en iyi özelliği hayata hep olumlu bakması, bize değer vermesi ve başardığımızda bunu ifade etmesiydi (K22)”

“...öğretmenimizin en iyi özelliği bizlere değer vermesiydi (K46)”

“...tabi ki bizlere değer vermesi onun en iyi özelliğiydi (K32)”

“Tanıdığım en kötü öğretmeni” dediğiniz öğretmen nasıl biriydi? Bu öğretmenden biraz bahsedebilir misiniz?” sorusuna ilişkin olarak, görüşmeye katılan öğretmenlerin yaşantılarındaki en kötü öğretmen olarak tanımladıkları öğretmenin kişisel özellikleri ve mesleki yeterlikleri alt temalarında elde edilen 13 kategori Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmenlerin Yaşantılarındaki En Kötü Diye Tanımladıkları Öğretmenin Özelliklerine İlişkin Görüşleri

TEMA	ALT TEMA	KATEGORİ	n
Tanınan En Kötü Öğretmenin Özellikleri	Kişisel Özellikler	Öfkeli/Sinirli	17
		Hoşgörüsüz	12
		Tarafsız (Adil) değil	12
		Kişiler arası iletişimi zayıf	6
		Eksik yönlerini görmeyen	3
		Kişisel sorunlarını işine yansıtan	2
		Çözüm odaklı olmayan	2
		Kendisini beğenen	2
		Özgüveni eksik olan	2
	Toplam	58	
	Mesleki Yeterlikler	Öğrenciye değer vermeyen	9
		Öğretmenlik mesleğine değer vermeyen	7
		Öğrenciye ceza veren	7
Alan bilgisi zayıf		3	
Toplam	26		

Tablo 5 incelendiğinde, öğretmenlerin yaşantılarındaki en kötü öğretmen olarak nitelendirdikleri öğretmenin kişisel özelliklerinin “öfkeli/sinirli (n=17)”, “hoşgörüsüz (n=12)”, “tarafsız (adil) değil (n=12)”, “kişiler arası iletişimi zayıf (n=6)”, “eksik yönlerini görmeyen (n=3)”, “kişisel sorunlarını işine yansıtan (n=2)”, “çözüm odaklı olmayan (n=2)”, “kendisini beğenen (n=2)” ve “özgüveni eksik olan (n=2)” şeklinde sıralandığı görülmüştür. Bu özelliklere ilişkin bazı öğretmenler şunları söylemişlerdir:

Öğretmenlerin İdeal Öğretmen Özelliklerine İlişkin Görüşleri

“...çok kötü diye tanımlayamamakla birlikte zihnimde kötü bir iz bırakmıştı ilkokul öğretmenim. Küçük bedenlere sahip olan bizlere çok sert davranan ve azarlayan bir öğretmendi. Okula, sınıfa hatta hayata korkarak bakmamıza sebep olan bir öğretmen. Küçük bedenlerimizin karşısında duran dev gibi bir adam. Öğretmenimizin en kötü diyebileceğim kişisel özelliği sert olmasıydı (K4)”

“...ilkokul dönemleri bir çocuk için unutulmaz anılarla doludur. İletişime önem vermeyen, baskıcı bir eğitimin gerekli olduğunu savunan ve cezalandırma amaçlı olarak dayak atan o yaştaki bir çocuğu akranları arasında rencide eden bir kişi. En kötü özelliği sinirli ve baskıcı bir kişiliğinin olmasıydı (K29)”

“...kendini beğenmiş ve sinirli olması onun en kötü özelliği idi (K42)”

“...iletişimi zayıf, öğrencilerine karşı saygısız, dersi iyi anlatamayan bu yüzden öğretmenlik alanında zayıf bir kişiydi. En kötü kişisel özellikleri öğrencilerine karşı saygısız, hoşgörüsüz ve bilgisiz tavrıydı (K57)”

“...bu öğretmenimizin en kötü özelliği bence işini düzgün yapmaması ve öğrencilerine objektif davranmamasıydı (K25)”

Kötü diye nitelendirilen öğretmenin mesleki yeterliklerine ilişkin görüşlerde, “öğrenciye değer vermeyen (n=9)” görüşünün en fazla belirtilen görüş olduğu, diğer görüşlerin ise, “öğretmenlik mesleğine değer vermeyen (n=7)”, “öğrenciye ceza veren (n=7)” ve “alan bilgisi zayıf (n=3)” olduğu anlaşılmıştır. Öğretmenlerin yaşantılarındaki en kötü diye tanımladıkları öğretmenin mesleki yeterliklerine ilişkin görüşleri şöyledir:

“...öğrenciyi damgalamak alt sorunları düşünmemektir. Ona tembel öğrenci damgası vurarak bu öğrencinin geleceğini yok saymaktır. Bu öğretmenimiz de böyle yaparak bizlere gereken değeri ve önemi göstermiyordu (K1)”

“...öğretmenimin özgüvenin eksik olduğunu düşünürdüm. Bu yüzden sesi pek çıkmazdı. Ayrıca öğrencilerine hiç güvenmez ve onlara aptal muamelesi yapardı. Sesi çıkmayınca konuşan öğrencilerini tehdit ve ceza ile sindirmeye çalışırdı (K24)”

“...hayatıma giren ve etki eden sınıf öğretmenim oldu. Beşinci sınıfa kadar okuduğum öğretmenim bize karşı çok ilgisizdi. Okuma yazmayı arkadaşlarımdan öğrendim diyebilirim. Bizleri çok önemsemezdi (K5)”

“...matematik öğretmenimde. Ortaokul yedinci sınıftayken yeni gelen matematik öğretmenimiz. Tahtaya birkaç örnek yazar ve bunları sınıfın en iyilerine çözdürürdü. Yapamayan öğrencileri umursamazdı. Mesleğinde yani matematik alanında yeterli bilgiye sahip değildi. Bana göre en kötü dediğim özelliği mesleğini severek yapmıyor olmasıydı (K35)”

“...derse başlamadan bağırıp bizi susturan dersinde konuşmaya çekindiğimiz, bizi sürekli tehdit eden birisiydi. Bazen bize sıra dayağı atardı. En kötü diye diyebileceğim özellikleri, bizi tehdit etmesi, bize bağırması ve söz hakkı vermemesiydi (K31)”

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

İdeal öğretmenlik üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında “öğretmenin bilgi seviyesi ve öğretme nitelikleri” ve “öğretmenin kişisel nitelikleri” şeklinde iki grupta değerlendirme yapıldığı görülmektedir (Arnon ve Reichel, 2007). Ülkemizde de öğretilerde bulunması gereken nitelikler son yıllarda sık sık gündeme gelen konuların başında gelmektedir. Bu alanda Millî Eğitim Bakanlığı tarafından öğretilerde bulunması gereken özelliklere ilişkin eğitimciler, uzmanlar ve akademisyenlerin görüşleri alınarak bazı yeterlik alanları oluşturulmuştur. Bakanlık tarafından belirlenen yeterlikler, kişisel ve mesleki değerler, mesleki gelişim, öğrenciyi tanıma, öğretme ve öğrenme süreci, öğrenmeyi, gelişimi izleme ve değerlendirme, okul, aile ve toplum ilişkileri ile program ve içerik bilgisi alanlarını kapsamaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2017). Bu araştırmadan da elde edilen bulgular doğrultusunda ideal öğretmenin kişisel özellikleri ve mesleki yeterlikleri betimlenmiştir. Bunun yanı sıra araştırmaya katılan öğretmenler ideallerindeki öğretmenin kişisel özellikleri ve mesleki yeterlikleri açısından kendilerini ve daha önceden tanıdıkları öğretmenleri değerlendirmişler. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenler ideallerindeki öğretmenin kişisel özelliklerini, değişme ve yenileşmeleri benimseyen, insan ilişkileri iyi olan, sabırlı, hoşgörülü, meraklı, adil, azimli, fedakâr, güler yüzlü, sorunların çözümünde yer alan ve bireysel hedefleri olan olarak betimlemişlerdir. Bu araştırmada elde edilen bulgulara benzer şekilde Mızrak Karıcı (2016), ideal öğretmenin hoşgörülü, neşeli, öğrencilere ilgi gösteren, öğrencilerin derse katılımını sağlayan ve öğrenciler tarafından kolayca ulaşılabilen bir kişi olması gerektiğinden bahsetmiştir. Özabacı ve Acat (2005) ise, ideal öğretilerde mutlaka bulunması gereken özelliklerin, bilgilendirici, mesleğini seven, dile hâkim, güvenilir, bilgili, iletişim kurabilen, demokratik, dürüst, tarafsız şeklinde olduğunu ifade etmiştir. Araştırmada elde edilen ideal öğretmenin kişisel özelliklerine ilişkin bulguların bu araştırmalarda elde edilen bulgular ile örtüştüğü görülmüştür. Aynı zamanda Sherman ve Blacman (1975), öğretmenin kişiliğinin, kullandığı yöntemler ya da sınıf içi etkinliklerden daha önemli olduğu ifade etmişlerdir (aktaran, Kızıltepe, 2002). Bu çalışmada da ideal öğretmenin sahip olması gereken kişisel özellikleri öğretmen görüşlerine göre betimlenmiştir.

Araştırmanın ideal öğretmenin mesleki yeterliklerine ilişkin bölümünde çalışmaya katılan öğretmenler, ideal öğretilerde bulunması gereken mesleki yeterlikleri öğrencisiyle bağ kuran, ona değer veren, alan bilgisi yeterli, mesleğine değer veren, öğrenciler arasındaki bireysel farklılıklara duyarlı, öğrencilerine hayatta yol gösteren ve kendi hak ve sorumluluklarını bilen şeklinde ifade etmişlerdir. Benzer şekilde, Çetin (2001) tarafından ideal öğretmen özellikleri, öğrencilerine saygılı olma ve onları sevmeye, öğ-

rencileriyle dostça ve iş birliği içinde çalışma, öğrencisinin doğasını ve ihtiyacını anlama olarak sıralanmıştır. Telli ve diğerleri (2008), ideal öğretmeni, öğrencileri motive eden, onlara rehberlik yapan, özgüvenlerini kazanması konusunda yardımcı olan, öğrencileriyle olumlu ilişkiler kuran ve öğrencilerinden saygı gören bir kişi olarak tanımlamışlardır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, ideal öğretmenin öğrencileri sevmeye, bireysel farklılıkları gözetme, onlara değer verme ve rehberlik yapma gibi mesleki yeterliklerinin bu çalışmalardaki bulgular ile örtüştüğü görülmüştür. Köksal (2008), bu çalışmada olduğu gibi ideal öğretmenliğin niteliklerini kişisel ve mesleki yeterlikler olmak üzere ikiye ayırmıştır. Çalışkan ve diğerleri (2013) tarafından yapılan çalışma sonucunda da, öğretmen adayları ideal öğretmen olarak gördükleri öğretmenlerin eğitsel ve kişisel yeterlik boyutlarındaki özelliklerine vurgu yapmışlardır.

Araştırmada öğretmenler, ideal öğretmen olarak nitelendirdikleri öğretmene kendilerini en yakın gördükleri kişisel özelliklerin değişme ve yenileşmeleri benimseme, değerlere önem verme, tarafsız (adil) olma olduğunu belirtmişlerdir. Bu araştırma bulgularına benzer olarak, Başaran ve Baysal (2016) da, ideal bir öğretmeni, ahlaki değerlere önem veren diye tanımlamışlardır. Işıktaş (2015), öğretmen adaylarının iyi öğretmen olma hakkındaki görüşlerini belirlemeyi amaçlayan çalışmasında teknolojiyi ve değişimleri takip etmenin önemini belirtmiştir. Bu çalışmada da bu bulguya benzer olarak öğretmenler, ideal öğretmene en yakın özelliklerini değişme ve yenileşmeleri benimseme olarak belirtmişlerdir. Öğretmenler, ideal öğretmene en uzak gördükleri kişisel özelliklerini ise, sabırlı ve mücadeleci olamama, kişiler arası iletişimi zayıf ve disiplinli olamama şeklinde nitelendirmişlerdir. Öğretmenler ideal öğretmene en yakın mesleki yeterliklerinin öğrencileri yönlendirme, onlara yol gösterme, en uzak mesleki yeterliklerinin de, öğretmenlik alan bilgisi olduğunu ifade etmişlerdir.

Çalışmaya katılan öğretmenler, yaşantıları boyunca tanıdıkları ve en iyi öğretmen diye nitelendirdikleri öğretmenin en belirgin kişisel özelliklerini, güler yüzlü, hoşgörülü, cesaretlendiren, kişiler arası iyi iletişim kurabilen ve dürüst diye betimlemişlerdir. Gallavan, Peace ve Thomason (2009) da iyi bir öğretmende bulunması gereken özellikleri, saygılı, güvenilir, dürüst ve sorumluluklarını bilen şeklinde sıralamışlardır. Araştırmada elde edilen bulguların bu bulgularla örtüştüğü görülmüştür. Öğretmenler, en kötü öğretmen diye tanımladıkları öğretmenin en belirgin kişisel özelliklerini, öfkeli, hoşgörüsüz, tarafsız olmayan ve kişiler arası iletişimi zayıf olarak ifade etmişlerdir. Kızıltepe (2002), iyi ve etkili bir öğretmenin, öğrencilerin öğrenememesinde sorumluluğu kendi üzerine aldığını, iyi olmayan öğretmenlerde ise sorumluluğun öğrencide olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmada da iyi öğretmenin sahip olması gereken, sorumluluklarını bilmeli bulgusu bu bulguyla örtüşmektedir. Öğretmenler, yaşantıları boyunca en iyi öğretmen olarak tanımladıkları öğretmenin en belirgin mesleki yeterliğinin ise, öğrenciye değer veren olduğunu belirtirlerken, öğrenciyi sevmeyen ve ona değer vermeyen öğretmeni ise tanıdıkları en kötü öğretmenin mesleki yeterliği olarak ifade etmişlerdir.

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda, öğretmenlerin kişisel gelişimlerinin yanı sıra, mesleki yeterliklerinin artırılmasına yönelik hizmetçi eğitim çalışmalarının yürütülmesi, öğretmen adaylarının mesleki ve pedagojik eğitimlerinin bu türden çalışma bulgularıyla desteklenmesi, öğrenci ve yönetici görüşlerinin alındığı ideal öğretmen özelliklerini betimleyen araştırmaların yaygınlaştırılması şeklinde önerilerde bulunulabilir.

Kaynakça

- ARNON, S. ve Reichel, N. (2007). Who is the ideal teacher? Am I? Similarity and difference in perception of students of education regarding the qualities of a good teacher and of their own qualities as teachers. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 13(5),441 – 464.
- ARNON, S. ve Reichel, N. (2009). Closed and open-ended question tools in a telephone survey about “The Good Teacher”: An example of mixed method study. *Journal of Mixed Methods Research*, 3(2), 172 – 196.
- BAŞARAN, A. R. ve Baysal, S. (2016). Öğretmen adaylarının ideal bir öğretmen hakkındaki görüşleri. *Pegem Atf İndeksi*, 29-44.
- BANNINK, A. ve Van Dam, J. (2007). Bootstrapping reflection on classroom interactions: Discourse contexts of novice teachers’ thinking. *Evaluation and Research in Education*, 20(2), 81 – 99.
- BİLGİN, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi*. (2. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- BUDAK, Y. ve Demirel, Ö. (2003). Öğretmenlerin hizmet içi eğitim ihtiyacı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 9(33), 62 – 81.
- ÇALIŞKAN, M., Işık, A. N. ve Saygın, Y. (2013). Öğretmen adaylarının ideal öğretmen algıları. *İlköğretim Online*, 12(2), 575-584.
- ÇELİKTEN, M. ve Can, N. (2003). Yönetici, öğretmen ve veli gözüyle ideal öğretmen. *Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 253-267.
- ÇELİKTEN, M., Şanal, M. ve Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(19), 207-237.
- ÇETİN, Ş. (2001). İdeal öğretmen üzerine bir araştırma. *Millî Eğitim Dergisi*, 149, 29-37.
- FELDMAN, K. A. (1976). The superior college teacher from the students’ view. *Research in Higher Education*, 5(3), 243-288.
- GALLAVAN, N. P., Peace, T. M. ve Thomason, R. M. R. (2009). Examining teacher candidates’ perceptions of teachers’ professional dispositions. In P. R. LeBlanc ve N. P. Gallavan (Eds.), *Affective teacher education: Exploring connections among knowledge, skills, and dispositions* (39-60). NY: Rowman & Littlefield Education.

Öğretmenlerin İdeal Öğretmen Özelliklerine İlişkin Görüşleri

- GENÇTÜRK, E., Akbaş, Y. ve Kaymakçı, S. (2012). Qualifications of an Ideal Teacher According to Social Studies Preservice Teachers. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 12(2), 1569-1572.
- GÜLTEKİN, M. (2015). İlköğretim öğrencilerinin ideal öğretmen algısı. *Electronic Turkish Studies*, 10(11).
- INGVARSON, L. (2002). Development of a national standards framework for the teaching profession. *Australian Council for Educational Research*, 1, 1-32.
- IŞIKTAŞ, S. (2015). Öğretmen adaylarının iyi öğretmen olma ile ilgili görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(4), 119-131.
- KIZILTEPE, Z. (2002). İyi ve etkili öğretmen. *Eğitim ve Bilim*, 27(126).
- KÖKSAL, N. (2008). Öğretmenlik mesleği genel yeterliklerinin öğretmen, müdür ve bakanlık yetkilileri tarafından değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(23), 36 – 46.
- LAMM, T. (2000). In the ideological whirlpool: Education in the twentieth century. *Jerusalem: Magness*.
- MILES, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. USA: Sage Publications.
- MİLLÎ Eğitim Bakanlığı. (2017). Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri. [Çevrim-içi: http://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/11115355.pdf], Erişim tarihi: 01.03.2018.
- MINOR, L. C., Onwuegbuzie, A. J., Witcher, A. E. ve James, T. L. (2002). Preservice teachers' educational beliefs and their perceptions of characteristics of effective teachers. *Journal of Educational Research*, 96(2), 116-127.
- MIZRAK KARCI, M. (2016). Öğrenci gözüyle ideal öğretmenin özellikleri: Gazi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi örneği. *Millî Eğitim Dergisi*, 45(209), 80-101.
- MURPHY, P. K., Delli, L.A. ve Edwards, M. N. (2004). The Good teacher and good teaching: Comparing beliefs of second-grade students, preservice teachers, and inservice teachers. *The Journal of Experimental Education*, 72(2), 69 – 92.
- NIEMI, H. ve Jaku-Sihvonen, R. (2006). Research-based teacher education. *Research-based teacher education in Finland*, 31-50.
- ÖZABACI, N. ve Acat, B. M. (2005). Öğretmen adaylarının kendi özellikleri ile ideal öğretmen özelliklerine dönük algılarının karşılaştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 11(2), 211-236.
- SCHWAB, J. J. (1973). The practical 3: Translation into curriculum. *The school review*, 81(4), 501-522.

- SEZER, Ş. (2016). School administrator's cognitive constructs related to ideal teacher qualifications: A phenomenological analysis based on repertory grid technique. *Eğitim ve Bilim*, 41(186), 37-51.
- TAŞKAYA, S. M. (2012). Nitelikli bir öğretmende bulunması gereken özelliklerin öğretmen adaylarının görüşlerine göre incelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33(2), 283-298.
- TELLİ, S., Den Brok, P. ve Çakıroğlu, J. (2008). Öğretmen ve öğrencilerin ideal öğretmen hakkındaki görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 33(149), 118-129.
- ULUSOY, M. (2013). Sınıf öğretmeni adaylarının ideal öğretmen ve mesleki yeterliklerle ilgili değerlendirmeleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(4), 324-341.
- YETİM, A ve Göktaş, Z. (2004). Öğretmenin mesleki ve kişisel nitelikleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 12(2), 541-550.
- YILDIRIM A. ve Şimşek H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YILMAN, M. (2006). *Türkiye'de öğretmen eğitiminin temelleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.